

WAARDZEGGER

LENTE 2020

met o.a. :

- nieuwe vlinder in de HW!
- oeverloop 2020
- klimaat en educatie
- veel uilen in de HW!
- ode aan de Brandnetel
- mol niet langer vogelvrij!
- voorbereiding 25 jaar KP
- en nog veel meer...

HWL

Hoeksche Waard Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoekschewaards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Versijnt ieder kwartaal
 ISSN 1389-7454
 Jaargang 13 nr. 1, oplage: 1850
 HWL-lidmaatschap € 30,00 per jaar
 IBAN-nr. NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik aangewend worden, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080
 3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland
 Telefoon: 0186 621 888
 Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff
kantoor@hwil.nl
 Openingstijden:
 Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur
 Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp
 Telefoon: 0186 653 512
 Beheerder: vacant
nlc@hwil.nl
 Openingstijden:
 Dinsdag t/m vrijdag 14.00 – 17.00 uur
 Zaterdag gesloten! Zondag 13.00 – 17.00 uur

www.hwl.nl

Dagelijks bestuur

Els van Veen (voorzitter) 078 618 0691
 Wouter Joosten (secretaris) secretariaat@hwil.nl
 vacant (penningmeester) penningmeester@hwil.nl

Redactie

Piet Schram
 Aad Bruijnzeel
 Marcus Dekker
redactie@hwil.nl

Aanleveren kopij: eind eerste maand van ieder kwartaal, per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.
Vorbereiding verzending
 HW Werkt

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>
 https://twitter.com/HW_Landschap
 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

We kunnen er niet omheen, de vooruitzichten voor wat betreft ons klimaat zien er niet bepaald rooskleurig uit. Volgens diverse media gaat het slechter dan ooit en men probeert van alles eraan te doen om onze planeet voor ons nageslacht leefbaar te houden. In deze uitgave licht Tineke toe waar haar werkgroep op gebied van klimaat staat. In dit kader past ook het persbericht over De Kortste Weg: eten uit eigen streek. Het artikel van Len over de brandnetel, een stikstofindicator bij uitstek, sluit in zekere zin hier ook bij aan.

Er zijn ook positieve berichten. Ondanks de drastische daling van het vlinderbestand in het algemeen, is recent een nieuwe vlinder in de Hoeksche Waard waargenomen, genaamd Scheefbloemwitje; Marion gaat in haar artikel hier uitgebreid op in. En het aantal uilen neemt toe! Dat weer als gevolg van het feit dat het volgens de boeren 'barst' van de veldmuizen; Ruud heeft de meest voorkomende uilen in onze regio op een rijtje gezet. De noodzaak om mollen te bestrijden is er niet meer; Joost legt uit waarom. Merijn stelt in zijn artikel vast dat de kennis over dieren in de natuur onder de bevolking matig is en daagt iedereen uit zich meer te verdiepen in de natuur.

Misschien is dat ook wel de reden dat er steeds minder mensen bereid zijn om de vele HWL-werkgroepen te versterken. In deze uitgave oproepen van diverse werkgroepen, die naarstig op zoek zijn naar versterking! En dan een verkregen prijs! De werkgroep educatie heeft de 1ste Sabina van Beijerenprijs in ontvangst mogen nemen. Proficiat! Elders in dit blad leest u hier meer over. Ruud neem ons 25 jaar mee terug in de tijd naar het ontstaan van het natuurbezoekerscentrum Klein Profijt. Tenslotte dank aan Marjon, die de middenpagina voor haar rekening nam.

Last but not least: er is weer en voltallig dagelijks bestuur! In de volgende Waardzegger zal de nieuwe penningmeester zich voorstellen.

Deze uitgave zit tot de laatste cm² vol, er kon werkelijk geen letter meer bij! Gelukkig heb ik niemand hoeven teleurstellen. Kopij waar geen ruimte meer voor was, is in goed overleg doorgeschoven naar de zomer uitgave. Ten overvloede wijs ik inzenders van kopij nog eens op de maximaal toegestane grootte van hun inzending (zie voorwaarden in de colofon).

Ik wens u veel leesplezier.

Foto voorpagina:

Ambachtsheerlijkheid Numansdorp
 (Marianne Pors-van Diggelen)

Piet

Van de bestuurstafel...

Beste lezers,

Deze keer schrijf ik als voorzitter een stukje met als onderwerp "van de bestuurstafel".

De reden hiervoor betreft de bestuurlijke veranderingen van de afgelopen periode. Hiermee doel ik met name op de wisselingen van bestuurders.

Ik kan u hierbij al direct geruststellen: er is geen crisis ontstaan en alles is opgelost. We hebben de schouders eronder gezet waardoor we nu weer als voltallig bestuur in een rustiger vaarwater komen.

Om u even bij te praten over afgelopen periode zet ik alle zaken hierbij op een rijtje.

Allereerst heeft er een wisseling van bestuurslid educatie plaats gevonden. Zoals u vorige editie hebt kunnen lezen, is hiervoor een enthousiast nieuw bestuurslid toegevoegd aan het bestuur. Zoals u ook in de vorige Waardzegger hebt kunnen lezen is Bob ons plotseling ontvallen. Een geluk hierbij was dat, omdat Bob zijn laatste jaar in was gegaan, er zich al een beoogde opvolger had gemeld. Uiteraard moest deze zich nog wel inwerken en zich de cultuur van HWL eigen maken, wat goed is verlopen. Wouter is een ervaren bestuurder en voelt zich in de cultuur van HWL prima thuis. Zowel het bestuurslid educatie en de secretaris hebben zich in de vorige Waardzegger aan u

voorgesteld.

Naast genoemde nieuwe bestuursleden was het bestuur al op zoek naar een nieuwe penningmeester. Echter moest dit worden versneld omdat de huidige penningmeester eind oktober zijn functie per direct neerlegde. Dit was even een grote zorg, daar rekeningen en salarissen op tijd betaald moeten worden. Gelukkig is er in dit soort zaken een reden om snel te zoeken naar een oplossing. Deze hebben we gevonden door met een accountantskantoor tot een goede overeenkomst te komen. Zij hebben ons goed geholpen waardoor HWL financieel goed op de rit bleef. Alles bij elkaar betekende voor mij als voorzitter wel veel extra werk. Het doet mij nu dan ook veel genoegen dat we een nieuwe penningmeester hebben welke als bestuurde de financiële zaken in goede banen zal leiden. Terugkijkend, een voor mij behoorlijk pittige periode die ik samen met de medebestuurders nu achter ons kan laten en we met dit bestuur de komende periode vol vertrouwen tegemoet gaan. Wel gaan we ons als bestuur het komende jaar bezinnen op de toekomst van een stabiel en deskundig bestuur. Dit is nodig om aan te haken bij een veranderende maatschappij waarin het vrijwilligers werk in een ander daglicht komt te staan, maar waar

inhoud

• Redactioneel	2
• Van de bestuurstafel...	3
• Op zoek naar gratis <i>work-out</i> ?	4
• Scheefbloemwitje in de HW!	5
• Terreinen van HWL (2)	6
• Vacaturebank / cursussen	7
• Oeverloop 2020 komt er aan!	8
• Klimaat en educatie	9
• Veel uilen in de HW!	10
• 'Ontzuiling' in het jeugdlokaal...	11
• Fotocollage	12
• Oliebollenwandeling 2019	14
• Gebrek aan kennis...	15
• Ode aan de Brandnetel	16
• De Kortste Weg	17
• Mol niet langer vogelvrij!	18
• Agenda algemene ledenverg.	19
• 25 jaar KP: voorbereiding (1)	20
• Joops Prikbord	21
• Activiteitenkalender	22
• Adverteerders	23
• Adverteerders	24

het belangrijk blijft en is voor de toekomst van HWL.

Els van Veen
Voorzitter

Werkgroep Jeugd & Natuur zoekt versterking

Vindt u het leuk om met kinderen iets te ondernemen in de natuur? Wilt u zich af en toe inzetten voor HWL, maar u wilt niet gebonden zijn aan een vaste dag in de week? Meld u dan aan voor onze werkgroep. Wij zoeken nog vrijwilligers om onze werkgroep te versterken voor buitenschoolse activiteiten, zoals de Jeugdnatuurtag, eieren zoeken op Tweede Paasdag, slootjesdag, af en toe een activiteit in de schoolvakantie, de activiteitenmarkt. Bent u geïnteresseerd, stuur dan een e-mail aan bsa@hwil.nl.

Op zoek naar een gratis *work-out*?

Gaëlle Cagé (coördinator Fruit & Sap)

Op zoek naar een gratis *work-out*? Fruit & Sap helpt je op weg!

Gedurende deze herfstachtige winter is er weer veel werk verzet door de werkgroep Fruit & Sap. Bert, Pim en Hans hebben de appelbomen aan de Ritselaarsdijk gesnoeid en zijn nog druk met het snoeien van de perenbomen aan de Zuiddijk. Een ander deel van de werkgroep heeft de boomgaard aan de Gatsedijk onder haar hoede. Dit jaar waren er, in wisselende samenstelling, 10 mensen actief met snoeien. Gemiddeld zijn we daar met 4 vrijwilligers aan het werk.

Kwekerij bij het NLC

Stel je eens voor: er zijn bomen waar we met 1 persoon 3 ochtenden werk aan hebben om ze te snoeien. En dan moet het snoeihout nog opgeruimd worden! Gelukkig is daar Luz! Ze snoeit niet graag, te bang dat ze een boom verprutst. We hebben al vaak tegen haar gezegd: *"Het is net als naar de kapper gaan. Het groeit weer aan. Sneller dan je wilt."*

Maar (gelukkig) hebben we Luz niet kunnen overtuigen. Ze vermaakt zich hele ochtenden met het opladen en afvoeren van het snoeihout. Met 6.000 stappen per ochtend op ongelijk terrein, vol molshopen en muizengaten heeft ze geen sportschool meer nodig. Heb je ook zin in een gratis *work-out*? Laat het weten, want Luz kan best wat hulp gebruiken hoor.

Luz, heeft geen sportschool nodig...

Oh ja: vorig jaar schreef ik over de zelf geënte fruitboompjes die bij ons Landschap Centrum worden opgekweekt. Ze zijn nu groot genoeg om te worden uitgeplant. Ik verwacht dat enkele van deze boompjes, bij het verschijnen van de Waardzegger, inmiddels een plek heeft gekregen op de Ritselaarsdijk (Appeldijk). We zullen ze voorzien van een goede boomkorf om vraat door schapen tegen te gaan. Voor de boomgaard is onze keuze gevallen op: Hermien van Eibergen, Benoni, Ingrid Marie, Present van Engeland en Sijden Hempje. Prachtig toch die namen?!

Aan de keuze van een appelboom gaat overigens een hele puzzel vooraf. Theo is daar specialist in. Wat er zo ingewikkeld is aan het kiezen van een goede combinatie appelbomen? Dat vertellen we in een volgende Waardzegger! Mocht je zin hebben om de werkgroep Fruit & Sap te helpen, of wil je meer weten, neem dan contact op via fruitensap@hwl.nl. Je kunt ons ook volgen op Facebook: <https://www.facebook.com/FruitSapdag/>

FruitSapdag 2020 is op zaterdag 26 september. Niet vergeten!

Vlindertellers gezocht! Verspreid door de Hoeksche Waard liggen diverse kleine natuurterreintjes waarvan we graag wat meer vlindertellingen zouden willen doen. We zoeken mensen die van mei t/m september in de buurt van hun woonplaats vlinders willen tellen en daarna de telresultaten op waarneming.nl willen invoeren. Deelname staat open voor iedereen. Wie de minicursus 'Dagvlinders in de Hoeksche Waard' heeft gevolgd, beschikt over voldoende basiskennis. Deze activiteit is een leuke manier om de eigen woonomgeving verder te ontdekken en te genieten van de natuur dichtbij. Aanmelden per mail bij de Werkgroep Vlinders en Libellen (m.tenebrata@gmail.com), deelnemers krijgen een uitnodiging voor een startbijeenkomst.

Scheefbloemwitje: een nieuwe dagvlinder in de HW!

Marion Zondervan (werkgroep Vlinders en Libellen)

We hebben er in de Hoeksche Waard een nieuwe dagvlindersoort bij: het Scheefbloemwitje. Deze vlinder komt pas enkele jaren in Nederland voor en heeft een bijzondere geschiedenis.

Het was altijd een soort van steile en rotsachtige berghellingen in Zuid en Oost Europa, de dichtstbij zijnde populatie zat in de Alpen. Maar in 2008 werd er onverwacht een scheefbloemwitje gevonden in de buurt van Zürich, ver weg van het normale leefgebied. Vervolgens bleek de vlinder in vrijwel elk dorp en elke stad in Zwitserland aanwezig te zijn. Het scheefbloemwitje had er rotstuintjes ontdekt als nieuw leefgebied.

Daarna ging de verspreiding snel verder. In 2014 zat de vlinder al in Midden-Duitsland en in 2015 werd Nederland bereikt.

Afgelopen zomer konden we het eerste scheefbloemwitje verwelkomen in de Hoeksche Waard: op 1 augustus 2019 kwam er een melding uit een tuin in Mijnsheerenland. Hierna werden er in Mijnsheerenland nog 2 scheefbloemwitjes gezien, gevolgd door 2 meldingen uit tuinen in Nieuw-Beijerland.

Er werden in totaal 5 verschillende exemplaren gefotografeerd:

4 vrouwtjes en 1 mannetje. We zijn benieuwd hoe snel het scheefbloemwitje zich gaat uitbreiden in de Hoeksche Waard en daarbij vragen we uw hulp. Mocht u een scheefbloemwitje zien in de tuin, maak dan een foto en zet uw waarneming met foto op waarneming.nl. Hier komt wel een kleine uitdaging om de hoek kijken: de vlinder is een naast familielid van de koolwitjes en de familieleden lijken erg veel op elkaar. Grofweg komt het er op neer, dat het scheefbloemwitje een hoekige middenvlek heeft (enigszins hol aan de onderkant) en dat het zwart van de vleugelpunt doorloopt tot aan deze middenvlek. Op de bijgaande determinatiehulp van de Vlinderstichting worden de onderlinge verschillen duidelijk. Het maken van een foto is een goed hulpmiddel bij de herkenning van de witjes. Door de beeldherkenningssoftware op waarneming.nl wordt in de meeste gevallen de juiste soort

Scheefbloemwitje in Nieuw-Beijerland

foto: Marion Zondervan

aangegeven. Ook de App ObsIdentify (voor Android en IOS) kan hiervoor gebruikt worden. Het scheefbloemwitje is dus vooral in dorpen te vinden, het leefgebied bestaat uit (rots)tuinen met scheefbloem en de vlinder heeft een voorkeur voor ijzerhard en lavendel als nectarplanten. Wie dit jaar het scheefbloemwitje wil noteren bij de landelijke tuinvlindertelling, doet er dus goed aan om deze planten in de tuin te zetten.

Tenslotte: dit goede nieuws betekent niet dat het allemaal wel mee valt met de stikstofproblematiek. Deze zorgt er voor dat vlinderpopulaties kleiner worden en daarmee kwetsbaarder voor de (soms grote) schommelingen in de jaarlijkse aantallen die we bij veel insecten zien.

Werkgroep Cursussen zoekt werkgroepleden! Al eerder hebben wij een bericht de HWL-wereld ingestuurd dat wij aanvulling behoeven; geen succes helaas. Zijn cursussen oninteressant? Op jaarbasis komen meer dan 100 deelnemers naar de door ons georganiseerde cursussen. Wij organiseren en zijn aanwezig op de betreffende avonden voor assistentie, zoals openen van de locatie, de consumpties en als klap op de vuurpijl mag je gratis de cursus volgen!

Uiteraard komen wij van tijd tot tijd bij elkaar voor een werkgroep vergadering, ongeveer 1x in de 2 maanden. De coördinator van de werkgroep leidt de vergadering en de notulen worden op toerbeurt geschreven door de werkgroepleden. De acties worden door de werkgroepleden vervolgens tot uitvoering gebracht. *That's it!* Resultaat: een leuke cursus die gegeven wordt door leden van andere HWL-werkgroepen of zelfs door buitenstaanders.

Graag zien wij u tegemoet als nieuw werkgroep lid. Aanmelden kan via:

koningboer@gmail.com of cursussen@hwil.nl

Terreinen van HWL (2)

Cees Mesker (werkgroep Beheer)

(In een aantal delen wordt door de werkgroep Beheer de diverse HWL-terreinen besproken.)

Aan het eind van de Hoekseweg in het Oude Land van Strijen, nabij de kruising met de Oudendijk, bevinden zich 2 terreinen die al langer in bezit van HWL zijn. Het stukje bos, het Bos Hoekseweg, van ongeveer 0,8 ha, is na de Landinrichting Hoekschewaard Oost in 2003 aan HWL toebedeeld. Het leek in eerste instantie op een (gratis) cadeau, echter na een paar jaar werd duidelijk dat HWL wel degelijk de zogenaamde ruilverkavelingrente moest betalen, dus over krap 10 jaar is het bos schuldenvrij.

Doorkijkje over het weiland vanaf de rand van het Hoeksche Bos...

Het bos zelf is circa 35 jaar geleden ingeplant met diverse boomsoorten, waaronder zwarte els, zomereik, es, en veldesdoorn. De struiklaag is slecht ontwikkeld, hier en daar een vlier, een enkele meidoorn en veel braam. Daarnaast staat het bos vol met zaailingen van vooral es. Vijf jaar geleden zijn aan de zuidkant een groot deel van de bomen van de buitenste bomenrij tot knotbomen omgezet. Deels om meer zonlicht te krijgen in de redelijk dicht op elkaar staande stammen, anderzijds om te profiteren van een subsidieregeling van de provincie voor het onderhoud van knotbomen. Een deel van de bomen heeft deze knotbeurt niet overleefd en is afgestorven.

Ondanks het feit dat er weinig onderbegroeiing is, waardoor de

gelaagd van de vegetatie te wensen overlaat, broeden er diverse interessante vogels, zoals o.a. sperwer, buizerd, groene specht, grote bonte specht, gaai, vink, zanglijster.

De afgelopen jaren zijn diverse bomen omgewaaid, waardoor het bos meer en meer een natuurlijk bos gaat worden. De hoop is dat hierdoor meer schimmels een plek gaan krijgen in dit bos; een onderzoek enkele jaren geleden leverde niet veel soorten op. Een andere beheersmaatregel waar aan gedacht wordt, is het creëren van open plekken aan de zuidkant van het bos waardoor er meer licht in het bos komt. Dit zal vooral gunstig kunnen zijn voor dagvlinders. Aan de westkant is een stukje langs de dijksloot afgegraven met de

doelstelling een ecologische oever in te richten.

Weiland Hoekseweg

Het direct naast het bos gelegen weiland kon HWL in 2007 kopen van een paar boeren in de buurt. De wegsloot is aan de kant van het weiland vergraven tot een natuurvriendelijke oever en midden in het weiland is een paddenpoel van ruim 600 m² gegraven. Het riet rondom de poel wordt gefaseerd gemaaid en afgevoerd; na verloop van jaren zal het ook nodig zijn de poel open te trekken en het teveel aan plantengroei te verwijderen; dit om verlanding te voorkomen.

Het weiland wordt minimaal één keer per jaar gemaaid en gehooïd, in het winterhalfjaar lopen er vaak een paar schapen.

Door het jarenlang afvoeren van maaisel, en uiteraard geen bemesting opbrengen, begint langzamerhand een waardevolle vegetatie te ontstaan, met bijzonderheden als b.v. agronomie, margriet, echt walstro en glad walstro. Hierdoor is het een interessant terrein voor dagvlinders ontstaan en dankzij de poel ook leefgebied voor diverse soorten libellen.

Enkele jaren geleden zijn aan de randen van het weiland wilgenstaken gezet, zodat het terrein nu aan drie zijden omzoomd is met knotwilgen. Aan twee zijdes is een bijzondere wilgensoort aangeplant, deze heeft gele takken.

vacaturebank

ICT-er gezocht

De Werkgroep ICT houdt zich niet direct bezig met de primaire doelstellingen van HWL, maar verzorgt de ICT-omgeving en biedt ondersteuning op ICT-gebied aan de leden van het bestuur, medewerkers en de vrijwilligers van de werkgroepen. De werkzaamheden zijn onder te verdelen in:

- Ondersteuning van gebruikers bij het gebruik van ICT bij HWL.
- Inrichting en beheer van de ICT-infrastructuur waaronder de netwerken.
- Het inrichten en beheren van de centrale servers en applicaties.
- Het op verzoek van het bestuur projectmatig realiseren van ICT-voorzieningen.

De werkgroep bestaat uit:

Robert van Ommen (coördinator), André Overweel en Arthur Baalman (voor hwl.nl).

De werkgroep ICT zoekt dringend versterking voor het *up to date* houden, vervangingen, vernieuwingen en het oplossen van storingen binnen het ICT landschap van HWL. Afhankelijk van je interesse zijn er binnen het taakveld diverse mogelijkheden. Voor meer info en contact: stuur een mailbericht aan ict@hwl.nl

Andere vacatures:

Lezingen
Voorlichting en promotie
Terreinbeheer
Markten

Uitbreidende info op hwl.nl onder vereniging en vacatures

Deze ondersoort werd vroeger in grienden aangeplant en kreeg de benaming 'Frans geel'. Het steekt mooi af tegen het donkere bos. Nog een andere bijzonderheid is, dat knotbaas Flip Scherbeijn na een vracht hout geleverd te hebben, te horen kreeg dat de dieren in Blijdorp dit gekleurde hout blijkbaar niet lusten! Wellicht dat ze anders

smaken! Langs de randen rukt vanuit het bos de braam steeds meer het terrein op; uiteindelijk zullen we moeten ingrijpen om overwoekering te voorkomen. In een hoek van het weiland is aan een plaatselijke imker toestemming gegeven om enkele bijenkasten neer te zetten. Tot zover onze terreinen.

cursussen

dagvlinder Icarusblauwtje

Foto: Kitty de Zeeuw

minicursus dagvlinders

Op dinsdag 21 april zal een minicursus **dagvlinders** worden gegeven. Deze minicursus bestaat uit een theorieavond op dinsdag 21 april en een excursie op zaterdag 16 mei. Opgave via excursies@hwl.nl (max. 20 pers.) Let wel: *de excursie is alleen voor deelnemers aan de minicursus!*

Kosten:

€ 8,00 voor leden
€ 12,00 niet leden

Eikenbloedzwam

Foto: Sjoerd Reinstra

basiscursus paddenstoelen

In het najaar zal de succesvolle basiscursus Paddenstoelen 2018 van het HWL worden herhaald. Deze cursus bestaat uit twee theorieavonden en twee excursies en wordt eind oktober 2020 gegeven. De cursus wordt verzorgd door leden van de HWL-paddenstoelenwerkgroep. Meer informatie volgt rond april mei op de HWL-website en in de eerstvolgende Waardzegger, die eind van het voorjaar zal verschijnen. **Houd deze berichtgeving in de gaten!**

Overloop 2020 komt er aan!

Piet Janssen (coördinator oeverloop)

Natuurlijk kijken velen al weer uit naar het laatste weekend van de schoolvakantie 28, 29 en 30 augustus: oeverloopweekend. En hoe; het wordt de dertigste!!

Joost Kievit, deelnemer van het eerste uur, kwam al vroeg met een suggestie voor de educatieve praatjes: biodiversiteit op dijken. Hij liet mij foto's zien die hij had geschoten op de Gorsdijk. Die dijk kennen we nog wel vanwege het stuk dat wij in 2017 moesten omlopen wegens de dijkverzwaringswerkzaamheden. Vrees was dat langdurig het diverse leven op de dijk zou verdwijnen. Natuurlijk was het tijdelijk verstoord, maar met medewerking van Rijkswaterstaat is in ieder geval de Gorsdijk ingezaaid met een kruidenrijk mengsel met veel bloeiende bloemen. Een van de bestanddelen was de wilde peen. Deze grote witte schermbloemige vormt het voedsel voor de

Koninginnepage, een tamelijk zeldzame vlinder. Joost had er tot nu toe slechts tweemaal een gezien. Op de Gorsdijk, niet ver van de parkhaven waartegen in de eerste Oeverlopen werd geprotesteerd, werd in 2019 het grootste aantal Koninginnepages van Nederland aangetroffen. Hoe sterk kan onze natuur zich tonen als wij een klein beetje aandacht geven.

Over aandacht geven gesproken: wij gaan natuurlijk aandacht geven aan de oeverlopers van het eerste uur. Flip heeft het 30 jaar volgehouden. Om hem draait al die jaren de catering. Joost is al aan het trainen om weer mee te kunnen lopen. Joop van Riet kwam in 2019 al een voorproefje nemen van de

dertigste loop. Hij stuurde ook een foto met de deelnemers aan de eerste ronde. Joost noemde de namen. Van al die activiteiten in de Hoeksche Waard had ik 30 jaar geleden nog geen flauw benul. Maar ik kan wel beamen: *"In dertig jaar, veel voor elkaar"*, ons thema 2020. Ik heb het idee dat veel oud-deelnemers en vroegere werkgroepsleden zich dit jaar weer zullen inschrijven: welkom aan hen en de wandelaars die het voor het eerst willen deelnemen.

Voor die nieuwe deelnemers noem ik nog even wat u allemaal krijgt voor het inschrijfgeld van 80 euro voor HWL leden en 90 euro voor niet-leden. U wordt reisgenoot van een stel natuurvrienden, die uitleg kunnen geven over alle mooie stukken van de oevers van de Hoeksche Waard. U ziet in drie dagen de oevers op een manier, die men buiten onze loop niet zult meemaken. We gaan door natura 2000 gebieden waar anders men niet mag komen. U wordt uitgebreid bekeken door koeien, paarden en andere dieren, die niet gewend zijn zo'n kudde voorbij te zien wandelen. We doorwaden een kilometer lang het water op het grensgebied tussen Hollands Diep en Haringvliet; ooit uit nood geboren, nu de niet te missen sensatie van de wandeling. Natuurlijk zorgen we ook dat na de eerste en tweede dag u van het eindpunt per touringcar naar klein profijt komt en de volgende dag weer terug natuurlijk. U krijgt elke

1990, allereerste Oeverloop, met v.l.n.r. Flip Scherbeijn, Joop van Riet, Mels Rijdsdijk, Hans Smits en Piet Jansen. Helaas zijn Mels en Hans reeds overleden. Cees Mesker staat niet op de foto, maar liep ook hele stukken mee...

Klimaat en educatie

Tineke Zuidgeest (werkgroep Educatie)

We ontkomen er niet aan: het klimaat en alle donkere wolken die ons op dit vlak in de toekomst staan te wachten. Je zou bijna verzuchten “dat je ermee doodgegooid wordt”, maar dat is nu juist het dubbele: we moeten en willen er alles aan doen dat dat niet gebeurt – het doodgooien - en dan heeft men met name als motivatie dat de aarde leefbaar moet blijven voor onze kinderen en kleinkinderen.

Hoe gaan we dat doen?

Een ingewikkelde kwestie waarbij we ook telkens geconfronteerd worden met onze eigen dualiteit: leefbaarheid en portemonnee. Als we het hebben over het algemeen - wat meer op afstand, wat globaler - dan zijn we het er zo goed als allemaal over eens dat we zo niet langer door kunnen gaan met het uitputten van de aarde. Dichterbij huis wordt het lastiger en vooral als we zelf moeten gaan bijdragen door aanpassing van onze leefstijl en door hogere kosten te betalen. Heel veel instanties zijn bezig om de gevolgen van de klimaatveranderingen in kaart te brengen. Zo ook in de Hoeksche Waard.

Allereerst heeft men de klimaateffecten in kaart gebracht. Er is gekeken naar:

- **Wateroverlast**, zwaardere regenbuien en langere natte perioden;
- **Hitte**, vaker extreme hitte;
- **Droogte**, watertekort door langdurige droogte in de zomer;
- **Overstromingen**, stijgende zeespiegel, grilliger aanvoer van water via rivieren.

En dit alles komt dichtbij als je op een eiland als de Hoeksche Waard

woont. Een behoorlijk deel van ons eiland ligt nu al onder de zeespiegel, veilig achter de dijken, maar zijn die hoog genoeg? Zijn ze nog voldoende veilig? Onderhoud kost geld. Kunnen we nog weg als het fout gaat? Onze vluchtroutes zijn 2 tunnels en 1 brug. Hebben we genoeg groen in de dorpen?

Groen zorgt voor verkoeling. Er wordt al jaren gewerkt aan een waterplan voor de Hoeksche Waard, maar moeten er niet nog meer gebieden komen om water te bergen met die lange droge perioden? De boeren hebben daar nu al flink last van.

Er komt veel op ons af en daar zullen we ook onze kinderen op voor moeten bereiden. De tentoonstelling “Klimaat in je straat”, die “Groei en bloei” heeft georganiseerd in het NLC in samenwerking met HWL, biedt veel informatie en brengt deze over op een speelse manier. HWL verzorgt heel veel lessen voor de basisscholen in de Hoeksche Waard; daarin zit het klimaat en milieu verwerkt, maar in de nabije toekomst zullen we dat nog meer

Langdurige natte perioden...

Langdurige droogte...

aan de orde laten komen op een positieve manier. Er wordt nu ook door HW Zoemt concreet gewerkt aan een lessenserie over biodiversiteit en klimaatontwikkelingen voor de groepen 7/8. Daar draagt HWL ook haar steentje aan bij.

Hopelijk kan ik daar volgende keer meer over vertellen.

dag een lunch en een diner aangeboden waar Flip en zijn ploeg de kwaliteit van garanderen. Op zaterdag avond presenteert onze huisband live muziek, waar zelfs

met een blaartje alle voeten door van de grond gaan. De Oeverloop is één dag korter dan de vierdaagse, maar minstens dubbel zo interessant.

Natuurlijk zorgen wij voor een aandenken waaraan u nog jaren lang kunt zien dat u aan de 30ste oeverloop hebt deelgenomen.

Veel uilen in de Hoeksche Waard!

Tekst: Ruud Polderman Foto's: Marco Lodder (Uilenwerkgroep)

In het donker kan bij een wandeling zomaar een schim laag voorbij komen. Vaak is het dan een kerkuil, waarbij de witte hartvormige gezichtssluier direct opvalt. Dikwijls zitten ze ook op een paaltje langs de kant van de weg loerend op een muis.

Ook ransuilen zijn echte nachtdieren. Dankzij de fijne tandjes aan de schacht van de buitenste vleugelveren van de uilen kunnen ze geruisloos vliegen en worden prooien verrast.

Steenuilen zijn soms overdag te zien, zeker als er jongen zijn, want die moeten gevoerd worden. Maar ze houden ook van een zonnetje.

Waar kerkuilen, ransuilen en bosuilen voornamelijk muizen op het menu hebben staan, eten steenuilen ook andere prooien zoals wormen en kevers. Dat is ook

goed te zien aan de braakballetjes (± 4 cm), waar de zwarte keverschildjes direct opvallen.

Veel boeren gaven het bij onze bezoeken al aan: het barst van de muizen. En dat was te merken. In 2019 werden 128 jonge kerkuilen in de kasten aangetroffen (2018 slechts 31). Op 6 locaties kwam het tot een tweede broedsel, veelal in het gebied rond het Oude Land. Gewoonlijk legt een kerkuil ± 5 eieren, maar de tweede broedsels waren groter met 6, 7 en zelfs 8

jongen, die ook allemaal zijn uitgevlogen. In het 1^e jaar liggen vele gevaren op de loer (27 dode

kerkuilen teruggemeld) waarbij het verkeer met zeker 12 dode kerkuilen een belangrijke doodsoorzaak is. Het plaatsen van kerkuilenkasten is begonnen in het oostelijke deel van de Hoeksche Waard en eind 2013 heeft de Uilenwerkgroep dat opgepakt voor de hele Hoeksche Waard. Het aantal broedparen is door het plaatsen van kasten ook langzaam gegroeid van rond de 18 naar nu ± 30 .

De steenuilen zijn minder afhankelijk van muizen,

slechts 31). Het aantal broedparen is, dankzij het plaatsen van tientallen kasten, in de loop der jaren gestegen tot ± 26 . Met enige regelmaat broeden steenuilen ook in een knotwilg of onder een daklijst, ondanks de aanwezigheid van een kast. Ook niets op tegen natuurlijk, als we de soort voor de Hoeksche Waard maar in stand weten te houden in een open cultuurlandschap en dat staat soms

Grijze- en Bruine kerkuil

Steenuil

onder druk.

Van de steenuilen kwamen 13 terugmeldingen van dode steenuilen, veelal jongen van het 1^e jaar. Jammer genoeg waren er 3 verdronken in een drinkbak voor de paarden. Dat is zonde, want voor weinig geld is een korf te koop die

in de drinkbak geplaatst kan worden waardoor de uiltjes er uit kunnen klimmen.

‘Ontzuiling’ in het jeugdlokaal...

Henk van Noordwijk (werkgroep Jeugd)

Wat? Ontzuiling? In het Jeugdlokaal? Daar ook al? Het is niet zo erg als het klinkt, hoor!

Jarenlang stond er in het Jeugdlokaal van Klein Profijt een informatieve zuil waarmee kinderen spelenderwijs iets konden leren of onderzoeken. Het ding was erg geliefd bij de kinderen, maar ook erg versleten. Vaak kapot. Intussen heeft hij compleet de geest gegeven.

Dus moesten we naarstig op zoek naar vervanging. Toen bleek ook dat de techniek niet heeft stilgestaan de afgelopen tien jaar. Wat een prachtige dingen kun je tegenwoordig kopen. Leuke, leerzame spelletjes. Allemaal interactief. Schitterend, maar de prijs ook!

Maar wat gebeurde er in de maand november van het afgelopen jaar? We waren genomineerd voor een prijs. De Sabina van Beijerenprijs. Deze wordt eenmaal in de twee jaar uitgereikt aan een club of vereniging die wat betekent of

betekend heeft voor Oud-Beijerland en omgeving.

Op 27 november hoorden wij (Jeugd Oud-Beijerland) dat we in de prijzen gevallen waren. En niet zo maar eentje, maar de hoofdprijs viel ons ten deel. In aanwezigheid van de heer Koen Visser, de grote sponsor van de prijs, hoorden we dat we een bedrag van 3500 euro kregen voor ons Jeugdlokaal. Je kunt je voorstellen dat we in luid gejuich zijn uitgebarsten. Ogenblikkelijk dachten we aan de nieuwe zuil. Die konden we nu gaan kopen. Juist in het jaar dat ons Jeugdlokaal in Klein Profijt de leeftijd van 25 jaar gaat bereiken (dit jaar dus), kunnen we van het gewonnen geld een waardige opvolger van onze oude informatiezuil plaatsen.

Intussen staat hij er. Kom gerust kijken. Hij is prachtig!

Beeldje behorende tot
De Sabina van Beijerenprijs

In de maanden februari, maart en april kan de territoriumroep van de steenuil op veel plaatsen gehoord worden.

Ook ransuilen komen best veel voor in de Hoeksche Waard. Ransuilen broeden in oude kraaiennesten en zijn niet afhankelijk van een kast. Wat minder honkvast derhalve ook wat moeilijker te volgen. In 2019 zijn zeker 14 broedgevallen bekend met ± 30 jongen. In de winter verzamelen de ransuilen zich op

zogenaamde roestplaatsen veelal in groenblijvende bomen zoals coniferen. Dan zitten er soms veel ransuilen in een boom die er overdag slapen en in het donker weer op jacht gaan in open terrein met grasland.

Bosuilen kunnen nu al gehoord worden in de Hoeksche Waard. Die leggen al eieren in februari en met hun territoriumroep geven ze nu al aan waar ze zitten. Ook de bosuilen zijn holtebroeders b.v. in holten van oude bomen, soms midden in de

Hoeksche Waard. Er is in de randen van de Hoeksche Waard ook een aantal kasten voor deze uilen geplaatst. Zeker op 6 locaties zijn bosuilen tot broeden gekomen, maar het aantal jongen is niet bekend.

Ook de Uilenwerkgroep vergrijst en kunnen wel een paar gedreven jonge krachten gebruiken, waarbij de beschikking over een ladder wel een pre is.

Alle informatie over uilen ontvangen we graag op uilen@hwl.nl

Bruine kikker; Leen de Zeeuw

Konik; Jannie Dam

Snor; Joke Boerlage

Ooster Bekade Gorzen; Kitty de Zeeuw

Roodkopvuurkever; Leen de Man

Oliebollenwandeling 2019

Henk de Koning (werkgroep excursies)

Elk jaar weer een feest, die oliebollenwandeling aan het eind van het jaar. Dit jaar zelfs met mooi zonnig weer alsof je op het zuidelijke halfrond bent tijdens de jaarwisseling. Vandaag is het gelukt om mijn kleinzoon Toon van 9 jaar mee te krijgen. Die beleeft zo'n excursie op een geheel eigen manier, door voorop te lopen, fantasieën te hebben over een boomhut, hardlopend vliegtuigje spelen, in bomen te klimmen, boomtakken te verzamelen en zelfs onbevangen, verstandige vragen te stellen.

Met gids Cobi gaan wij een gebied in waar een aantal jaren geleden nog aardappels, tarwe, spruiten en suikerbieten groeiden. Door natuurontwikkeling van Staatsbosbeheer is het gebied omgevormd in een paradijs voor watervogels en aantrekkelijk wandelgebied. Cobi wijst ons dat honderden meters verderop 8 zilverreigers staan en honderden eenden liggen te dobberen in het water. Hieronder bergeenden met hun rode snavels. De Schotse Hooglanders ontbreken in de begroeiing dit jaar. De begroeiing moet een tijdje onbekommerd de kans krijgen om aan te groeien. Toon heeft inmiddels zijn eerste boom gevonden om in te klimmen. Wij gaan het beschermde gebied van de Esscheplaat in. Een moerassig gebied met wandelpaden op houten, met gaas bedekte, vlonders en omgevallen bomen bedekt met mossen en varens. Onderweg komen wij langs een heuvel met vier huizenhoge wilgen/populieren. Eens een opslag- en afvoerplaats van gewonnen griendmateriaal zoals riet, wilgentakken of biezen. Eén van de bomen heeft ooit een blikseminslag gehad. Dit kenmerkt zich door een lange verticale sleuf in de bast. Tevens is onderaan de boom een door een bever aangevreten plek te zien.

Wij lopen weer verder, bewonderen de ruige natuur, de varens, de

Kleinzoon Toon (9) geniet in een boom van z'n boterham i.p.v. een oliebol...

mosses en komen uiteindelijk bij de griendwerkershut Koosje aan. In de rokerige hut staan Joop, nazaat van een griendwerker, en dochter Karin ons bij een moeilijk brandend houtvuur op te wachten. Joop vertelt heel beeldend hoe zijn opa hier vroeger vaak dagen lang leefde en werkte. Hij vertelt wat voor griendmateriaal er werd gewonnen. Hier met name de wilgentakken die voor zinkstukken worden gebruikt. Ook het leven en samenleven met ratten en muizen, waardoor de fouragezak met een touw aan het plafond moest worden opgehangen. Tevens komen verdiensten en afhankelijkheid van weer en waterstand ter sprake. Die eerste

waren in elk geval beter dan bij het werken bij de boer. Na dit aangehoord te hebben en Toon ook een vraag heeft gesteld, krijgen wij een heerlijke oliebol. Toon lust geen oliebollen, zelfs die van bakker Uljee niet.

De volgende groep is inmiddels gearriveerd en wij vervolgen onze wandeling. Wij lopen nu richting Hollandsch Diep door het beschermde gebied. Het terrein is minder moerassig, maar nog steeds heel ruig. Uiteraard hopen wij onderweg een bever te zien. Ondanks alle afspraken met bevers komen zij die afspraak niet na. Wel zo nu en dan een aangevreten boom, boomtak en zelfs een

Gebrek aan kennis: ‘Hoe zit dat dan?’

Merijn van den Hoogenhoff (werkgroep zoogdieren)

Inmiddels ruim 25 jaar hou ik me bezig met zoogdieren. Vaak in de Hoeksche Waard, maar ook elders in Nederland. Tweeënhalf decennium observeer, onderzoek, vang en vertel ik over zoogdieren. En toch valt me nog steeds op dat de kennis over dieren en natuur onder de ‘gewone’ mensen matig tot slecht is.

Waarom? Vindt men het niet interessant?

Nee hoor, ik denk niet dat dat het geval is, want het is maar zelden dat iemand zegt “nou dat interesseert me nou helemaal niks”. Is wel voorgekomen hoor, maar dat is te verwaarlozen. Waarom dan wel? Ik denk om eerlijk te zijn, dat de ontbrekende kennis niet beperkt blijft tot zoogdieren, maar

natuurbreed is. Mensen zien heel veel op televisie en internet, maar hebben de kennis over de natuur niet echt meer nodig en het gaat vaak net zo snel het hoofd in als er weer uit.

Er is niemand meer die 's morgens de deur uit stapt met de opdracht om 's avonds minstens 500 gram noten, zes stuks fruit en een eend, fazant of haas bij elkaar gezocht of geschoten te hebben. En dus is weten waar het ligt in de supermarkt de enige kennis die we nodig hebben.

Is dat erg dan?

Nou ja, daar kun je het wel over hebben, ja. Want door gebrek aan kennis ebt ook de wil om het te beschermen en de noodzaak daarvan langzaam weg. Buiten ons gezichtsveld verdwijnen of decimeren dieren zonder dat het ons echt opvalt. En dat gaat ten koste van het aantal diersoorten en de rol die zij innemen in de diverse ecosystemen. En het is met een ecosysteem niet anders dan met een ketting. Als hij breekt heb je er niets meer aan. Nou heeft de natuur heel vaak nog een aantal hulplijntjes om de ketting nog enige tijd bij elkaar te houden. Dat geeft

organismen de kans om te herstellen. Maar als dat niet gebeurt en de hulplijnen verdwijnen ook, dan stort het in. Helaas zien we dat de laatste jaren steeds weer gebeuren.

Helpt meer kennis het probleem oplossen dan?

Niet direct, maar iets meer kennis kan wel het besef en de ernst van de situatie duidelijker maken. Dat kan weer zorgen voor wat meer zorgen en misschien wel tot aanpassing van gedrag. Mijn advies is dan ook: verdiep jezelf, vraag, leer.

Kom maar op dus! Wat ik eraan kan bijdragen is het aanbod om zoogdiervragen die jullie hebben aan mij te stellen. Deze kan ik dan zo goed als mogelijk persoonlijk of in een volgende Waardzegger beantwoorden.

Vragen stellen kan via kantoor@hwl.nl

beverburcht. Ook sporen van herten en vermoedelijk door herten afgekloven wilgentakken. Op een boomstam zitten honderden kleine paddenstoelen en zien zelfs een dood jong hert. Dit vindt Toon heel bijzonder en gaat het van dichtbij bekijken. Ik niet!

Wij komen nu op het laarzenpad en lopen weer terug naar het

vertrekpunt. Onderweg staan wij weer stil bij een beverburcht. Cobi wijst nog op restanten van een wespen/hoornaarsnest in een afgebroken boom. Ook de als deelnemer vermomde molenaar uit Westmaas brengt nog het onbegrijpelijke links- of rechtsom draaien van bomen ter sprake. Toon zit inmiddels in een links

gedraaide boom en eet zijn laatste boterham op.

Wij lopen nu weer terug naar de parkeerplaats. Toon mag nog vertellen van wat/wie het bruine plukje haar in het hekwerk is. Op de parkeerplaats krijgen wij nog een oliebol en nemen smikkelend afscheid van Cobi.

Ode aan de Brandnetel

Len Korevaar-Offers (Planten werkgroep)

Het lijkt een tegenstrijdige titel, want meestal wordt er met een grote boog om de Brandnetel heen gelopen. Begrijpelijk, maar er is zoveel interessants over de Brandnetel te schrijven. De Brandnetel groeit op stikstof-rijke bodem. Het is een stikstof-indicator bij uitstek. Komt massaal voor in Wilgenbossen, in Vloedbossen, op plaatsen, waar meststoffen worden gedeponeerd of verontreinigd water wordt aangevoerd.

Er komen in Nederland 3 soorten Brandnetels voor. Naast de Grote brandnetel, waar dit artikel over gaat, zijn er ook de Kleine brandnetel en sinds vorig jaar officieel de Zuidelijke brandnetel. Alle drie de soorten bezitten schuin afstaande brandharen, die als een injectienaald door de huid kunnen prikken. Het celvocht bevat histamine, hetzelfde vocht, dat ook bij insectenbeten jeuk veroorzaakt. Een ontzettend slimme eigenschap, maar niet prettig voor de slachtoffers.

De Grote brandnetel, *Urtica dioica* (urere is branden in het latijn dioica, tweehuizig). Tweehuizig wil zeggen dat de plant óf mannelijke bloemen (bloemen met meeldraden), óf vrouwelijke bloemen, (bloemen met vruchtbeginsels) heeft. De bestuiving vindt door de wind plaats. De plant kan zich d.m.v. zaad voortplanten, maar is daar niet van afhankelijk. Zoals ieder wel weet, heeft hij een dicht aan het oppervlak

Gehakkelde aurelia

liggende wortelstok (mooi oranje-geel), die zorgt voor de vegetatieve voortplanting.

Vroeger en nu nog werd de brandnetel voor allerlei nuttige doeleinden gebruikt. Toen de mens nog vitaminen in de natuur zocht, werd het eerste groen in het voorjaar gebruikt om soep te

maken. Eerst, natuurlijk met handschoenen aan, de toppen verzamelen en in kokend water dompelen. Er blijft een heel zachte groente over; rijk aan mineralen en vitamine A, B, C, E en K.

Ook Brandnetelkaas is bekend en vooral Brandnetelthee. Erg gezond en gratis voor iedereen.

bepaalde tijd gebeuren en ze mocht niet praten. Spannend. Het lukte, maar de jongste broer had nog 1

Rupsen van de Kleine vos

Urtica dioica, de Grote brandnetel

Daarnaast werden de vezels in de stengels gebruikt om kleding te vlechten of weven. In het sprookje van H.C. Andersen, de Wilde Zwanen, moest de prinses Eliza haar tot zwanen omgetoverde 11 broers redden door voor hen van brandnetelvezels een pantserhemd te vlechten. Het moest binnen een

vleugel, want de tijd was om. Voor de vlinders is de Brandnetel een belangrijke waardplant. O.a. de Kleine vos, de Atalanta, de Dagpauwoog en de Gehakkelde aurelia leggen er hun eitjes op. De rupsen eten het groen. Deze vlinders hebben het dus goed in de Hoeksche Waard.

De Kortste Weg

Persbericht HWL Webredactie

Steeds meer mensen vinden het belangrijk om te weten waar hun eten vandaan komt en vinden het fijn om duurzame of ambachtelijk producerende boeren te steunen. Met de campagne De Kortste Weg wil de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) zoveel mogelijk mensen enthousiast maken voor duurzaam geproduceerd voedsel van dichtbij: uit de eigen streek en uit het seizoen.

Als u rechtstreeks, of met maximaal één tussenhandelaar, koopt bij een boer, dan krijgt de boer een eerlijke prijs. We noemen dat de korte keten.

Meer lokaal eten is beter voor het milieu (want minder vervoer, minder fossiele brandstoffen) en beter voor de lokale economie (boeren krijgen een eerlijke prijs door minder tussenhandel). Door uw aankoop is het voor de boer makkelijker om te investeren in natuur, duurzaamheid, dierenwelzijn en de bodem. Die directe relatie tussen klant en boer is belangrijk, omdat u als klant invloed kunt hebben op de manier waarop er geproduceerd wordt.

Een ander voordeel is, dat u weet bij wie u koopt en verse seizoen-producten in huis krijgt. Als u klant

wordt, investeert u dus in de lokale economie, neemt u verantwoordelijkheid voor een ander voedselsysteem en kunt u invloed uitoefenen op de bedrijfsvoering.

Lokaal geteeld voedsel is bovendien vaak gewoonweg ontzettend lekker, van goede kwaliteit en gezond!

Hoewel korte-keten-initiatieven aan populariteit winnen, hebben zij nog te weinig klandizie en omzet om op te kunnen schalen tot volwaardig alternatief voor de gewone supermarkt.

De NMZH wil de initiatieven steunen in hun ontwikkeling door samen te werken, informatie te delen en een multimediacampagne te ontwikkelen. Dit doet zij naast

informatiebijeenkomsten ook met de website www.dekortsteweg.nl waar informatie te vinden is, aanbieders hun verhaal doen en men kennis kan maken met aanbieders door het bestellen van een proefpakket. U vindt De Kortste Weg ook op sociale media facebookpagina, twitteraccount of Instagram.

Ook in de Hoeksche Waard zijn er initiatieven die mee doen aan De Kortste Weg:

Biologische Boerderij Doelwijck
Zuidzijdsedijk 31
3264 LG Zuidzijde

Biologische Boerderij Landzicht
Broekseweg 2a
3291 LA Strijen

HWL wint Sabina van Beijerenprijs 2019

Een opgetogen delegatie van bestuur en medewerkers van de werkgroep educatie van HWL nam 27 november in het gemeentehuis Hoeksche Waard in Oud-Beijerland de 1e prijs in ontvangst van de Sabina van Beijerenprijzen 2019. Deze prijs is in 2012 geleden in het leven geroepen door de familie Visser van het vroeger in Oud-Beijerland gevestigde bedrijf Koen Visser, waarvoor de Sabina van Beijerenstichting is opgericht.

Elke twee jaar wordt € 7000,-- beschikbaar gesteld voor maatschappelijk waardevolle initiatieven. Uit de zes ingezonden initiatieven werd het plan van HWL voor de voorgenomen activiteiten rond de viering van het 25 jarig jubileum van natuurbezoekerscentrum Klein Profijt beloond met de 1^e prijs. De jury was onder indruk van de uiteenlopende activiteiten die HWL verricht, de belangrijke plaats die HWL inneemt in de samenleving en de plannen om natuur- en milieueducatie een nieuwe impuls te geven. De geldprijs van € 3.500,-- gaat benut worden voor vernieuwing van de educatieve ruimte in Klein Profijt en andere investeringen en activiteiten in het kader van het 25 jarig jubileum. Het uitgereikte beeld verbonden met de prijs heeft een mooie plek gekregen in de vitrine op de eerste verdieping in Klein Profijt

(foto: trotse deelnemers van de werkgroep educatie)

Mol niet langer volgelvrij!

Joost Kievit (voorzitter Natuurlijk Hollandse Delta)

Waterschap Hollandse Delta past het beleid voor de mollenbestrijding aan.

Aanleiding was een advies Water Natuurlijk Hollandse Delta. Structurele preventieve bestrijding is van de baan. Alleen als de veiligheid echt in het geding is, worden nog mollen bestreden. Mollen die op onze dijken voorkomen, gaan hiermee een zonniger voorjaar tegemoet.

Bodemleven

Het bodemleven onttrekt zich meestal aan ons gezichtsveld. Dat doet niets af aan het belang van een gezonde bodem. Tal van organismen vervullen daar een functie in het omzetten en in kringloop houden van allerlei stoffen. De mol is daar als predator een onderdeel van. Het is een zoogdier en een echte rover. Hij is erg vraatzuchtig en eet uitsluitend dierlijk voedsel. Meestal zoekt hij ondergronds naar voedsel. Veelal insecten en wormen. Hij kan bovengronds ook muizen, kikkers en slakken vangen. Hij eet veel insecten en larven van insecten die de grasmatten kunnen aantasten. Nuttig voor een erosie bestendige grasmatten.

Buiten de voortplantingstijd duldt het dier geen soortgenoten in de buurt. Er kunnen dan gevechten

kwetsbare seizoenen begint zijn de opengevallen territoria weer opgevuld met nieuwe mollen.

Veilige dijken

Het belang van veilige dijken is uiteraard doorslaggevend. Als mollen door hun graverij de veiligheid aantasten, moet er worden ingegrepen. Voor het waterschap is de veiligheid het argument om de mollen te bestrijden. Hier is toch enige nuancering nodig. Uit waterstaatkundig onderzoek komt naar voren, dat ondiepe graafgangen van mollen geen grote invloed hebben op die veiligheid. De richtlijnen van het ministerie dat over de veiligheid van dijken gaat, sluiten hierop aan. Geconcludeerd wordt dat bij een kleilaag van meer dan 40 centimeter of flauwe taluds (flauwer dan 1V:4H) graverij van mollen niet snel tot problemen zal leiden. Bestrijding zou dan dus alleen nodig zijn bij minder goed aangelegde dijken.

Vragen, advies, overleg

Water Natuurlijk is begonnen met de mollenbestrijding op de agenda te zetten door het stellen van schriftelijke vragen. De antwoorden lieten sterk te wensen over. Er werd niet in gegaan op onze argumentatie op het punt van nut en noodzaak. Vervolgens werd in de commissie Waterkeringen nader op deze materie ingegaan. Er ontstond een indruk dat de argumentatie van het waterschap niet sterk was en dat bestrijding vooral plaats vond "omdat we het altijd zo gedaan hebben". Dieren doden zonder noodzaak vindt Water Natuurlijk niet acceptabel. Daar komt bij dat de bestrijding € 275,00 per kilometer dijk kost. Reden om het waterschap Hollandse Delta te adviseren om te stoppen met de huidige praktijk en alleen te bestrijden bij aangetoonde noodzaak. Dit in overleg met de Zoogdierenwerkgroep van Hoekschewaards Landschap en de landelijke Zoogdierverseniging. Naar aanleiding hiervan werd er enkele malen overleg gevoerd met de verantwoordelijk heemraad en de betrokken ambtenaren. Argumenten werden gewisseld en toegelicht. De heemraad stelde de kwestie aan de orde bij de Unie van Waterschappen.

Structurele bestrijding van de baan

Met een besluit van het college van dijkgraaf en heemraden werd de huidige praktijk van het bestrijden van mollen gestopt. Met ingang van

plaats vinden op leven en dood.

Bestrijding in het voorjaar is dan ook weinig zinvol.

Immers voordat het voor dijken

ALGEMENE LEDENVERGADERING

op donderdag 12 maart 2020

Het bestuur nodigt de leden van harte uit tot het bijwonen van de 37^e Algemene Ledenvergadering van de vereniging Hoekschewaards Landschap op 12 maart 2020 om 20:00 uur in NBC Klein Profijt, Zalmpad 11 te Oud-Beijerland.

AGENDA:

1. Opening
2. Verslag van de 36^e Algemene Ledenvergadering d.d. 14 maart 2019
3. Ingekomen/ uitgaande stukken
4. Jaarverslag 2019
5. Goedkeuring financieel verslag 2019
6. Verslag kascontrolecommissie
7. Verkiezing leden kascommissie
8. Mededelingen en actualiteiten
9. Plannen 2020 en vaststelling contributie 2020
10. Aftreden en verkiezing bestuursleden
11. Rondvraag
12. Sluiting

Voor de volgende bestuursleden loopt de zittingsperiode af:

- * De heer D. van Houwelingen. Hij heeft zich herkiesbaar gesteld.
- * De heer P. Kloot is op 25 oktober tussentijds afgetreden als penningmeester. De voorzitter heeft deze functie waargenomen. De heer R. Baan heeft zich kandidaat gesteld voor deze portefeuille in het bestuur.
- * Mevrouw H. Visscher heeft per 1 augustus 2019 haar functie van bestuurslid educatie neergelegd.
- * Mevrouw T. Zuidgeest heeft vanaf 1 september deze functie bestuurslid educatie waargenomen en zich kandidaat gesteld voor deze portefeuille.
- * De heer W. Joosten heeft zich kandidaat gesteld voor de functie secretaris welke hij vanaf september na het overlijden van de heer B. Wiggers heeft waargenomen.

In overeenstemming met artikel 8 van de statuten wijst het bestuur de leden op de mogelijkheid zelf kandidaten voor het bestuur voor te dragen.

Het verslag van de 36^e Algemene Ledenvergadering 2019, het jaarverslag, financiële verslag (de exploitatierekening 2019 en de balans per 31 december 2019) met een korte toelichting op de cijfers, kunt u bij de secretaris aanvragen: secretariaat@hwl.nl

Deze stukken zullen ter vergadering worden gepresenteerd en besproken.

Het jaarverslag 2019 zal na vaststelling worden geplaatst op hwl.nl onder "documenten".

Aankondiging met agenda is eerder geplaatst in ons winternummer.

Rectificatie. In het In Memoriam van Bob Wiggers in de vorige Waardzegger is een storende fout geslopen. Daarin werd verwezen naar de mooie herinneringen door *Joop van Riet*, in de wekelijkse Kompasrubriek. Helaas was hier sprake van een persoonsverwarring. Bedoeld werd hier echter *Gerard Ouweneel*. Joop van Riet had een herinnering ingezonden naar aanleiding van de In Memoriam op de website. Hiervoor onze excuses.

dit voorjaar worden er alleen nog mollen gevangen als de noodzaak is aangetoond. Hiervoor is het schadebeeld van de grasmat doorslaggevend. Bij beperkte schade vindt geen bestrijding

plaats. Dijken met een te dunne kleilaag vormen hierop een uitzondering. Als er zand in de molshopen zit is dat een teken dat de dieren doordringen in het

zandlichaam van de dijk en dat kan tot gevaarlijke situaties leiden.

Water Natuurlijk is blij dat de argumenten de doorslag hebben gegeven.

De voorbereiding (1)

Ruud Horijon (met dank aan Joost Kievit)

Op 10 oktober 2020 is het 25 jaar geleden dat het natuurbezoekerscentrum (NBC) Klein Profijt, tevens het nieuwe onderkomen van onze vereniging, officieel werd geopend. Een grote mijlpaal in het bestaan van HWL. In de 4 edities van de Waardzegger gaan we in op de voorbereiding, de bouw, de ontwikkelingen in de afgelopen 25 jaar en de toekomst.

Behoeftte aan vast onderkomen

HWL was vanaf haar oprichting in 1973 fors gegroeid met vele werkgroepen. Onder andere Natuur - en milieueducatie kwam erbij en uitbreiding van natuurbeheertaken. HWL 'woonde in' bij de Stichting Natuurbehoud aan de Veerweg in Numansdorp. Maar die ruimte was erg krap. Vergaderingen werden veelal bij leden thuis gehouden en gereedschappen en materialen

waren ondergebracht bij boeren, die HWL een warm hart toedroegen. Het aantal leden en vrijwilligers nam toe en steeds meer was er de behoefte aan vaste ruimte. Er waren drie locaties in beeld: uitbreiding of herbouw aan de Veerweg, ergens op het recreatieoord Binnenmaas of de voormalige zalmvisserij bij Oud-Beijerland.

Nat bedrijventerrein

De gemeente Oud-Beijerland had de voormalige zalmvisserij in 1991 gekocht en het plan was deze te betrekken bij de plannen om daar een nat bedrijventerrein aan te leggen. HWL had hiertegen grote bezwaren vanwege de grote natuur - en landschappelijke waarden die hierdoor werden aangetast.

"HWL en gemeente stonden scherp tegenover elkaar en we betrokken

HET KOMPAS - VRIJDAG 2 OKTOBER 1992

MEBIN moet wijken voor bedrijventerrein

Voorkeur voor locatie bij 'Klein Profijt'

Het Kompas 22 sept 92

HWL lanceert plan voor Klein Profijt

OUDE-BEIJERLAND Oud-Beijerland groeit uit zijn jasje. Als gevolg daarvan presenteerde de gemeenteraad Oud-Beijerland dinsdagavond haar plannen betreffende de realisatie van een nieuw bedrijventerrein. De voorkeur wordt gegeven aan een locatie nabij de Oude Zalmvisserij 'Klein Profijt', ten noord-oosten van de wijk de Oosterse Gorzen.

Het nieuwe bedrijfsterrein is noodzakelijk vanwege de toenemende behoefte van het bedrijfsleven aan vestigingsruimte. De verplaatsing van de nu nog gelegen direct naast de haven, speelt in de plannen ook een belangrijke rol.

OUDE-BEIJERLAND Hoekschewaards Landschap heeft een plan ontwikkeld voor het realiseren van een 'ontmoetingspunt van mens en natuur' in Klein Profijt, de voormalige zalmvisserij bij industrieterrein De Bosschen in Oud-Beijerland. Vorige week presenteerde Hoekschewaards Landschap het plan tijdens de vergadering van de commissie Wonen en Werken. Wet- en houdster D.P. Hitzert zei in die vergadering het plan van de vereniging 'sympatiek' te vinden.

Maar of het ook werkelijk wordt uitgevoerd hangt af van de goedkeuring van het bestemmingsplan, dat naast Klein Profijt ook het opgespo-

ten terrein er naast en een deel van De Bosschen omvat. Een andere voorwaarde is de medewerking van de gemeente Oud-Beijerland, die eigenaar is van de voormalige zalmvisserij.

aan bij de bestemming die wij Klein Profijt willen geven. In het gewijzigde bestemmingsplan houdt de zalmvisserij ook die waarde.

Geduld Ons bezwaar geldt echter de wijziging van de bestemming van het opgespoten gebied en de bestemming Masterloods. Masterloods gaat door naar de bestemming 'natuur'.

Compensatie Het kan nog wel een paar maanden duren voordat de bestemming is gewijzigd.

Werken aan de natuur *Het Kompas 9 dec 1992*

OUDE-BEIJERLAND - Iederen die zijn of haar handen eens flink uit de mouwen wil steken voor de natuur, kan zaterdag 11 december terecht bij de voormalige zalmvisserij 'Klein Profijt' in Oud-Beijerland. Een grope vrijwilligers zal hier de knotwilgen onder handen nemen. De karakteristieke bomen moeten een onvoorkomen dat ze verloren zijn. Er wordt gewerkt van 9.00 tot 16.00 uur. Voor gereedschap, eten en drinken wordt gezorgd. Wel worden deelnemers verzocht een eigen drinkbeker, soepkom en lepel mee te nemen. Ook wordt aangeraden om oude kleren aan te doen. Voor meer informatie: Joost Kievit, telefoon 01853-1522.

Financiering:		Begroting:
Verwerving	pm	pm
1e fase:		f. 406.600,-
Totaal begroot		f. 691.400,-
Provincie	f. 195.000,-	
VSB-bank	f. 12.500,-	
Anjerfonds	f. 41.300,-	
ZHM	5.000,-	
overige	f. 25.000,-	
investering HWL	f. 65.000,-	
Reeds gerealiseerd	f. 140.000,-	
voorraad hout	f. 25.000,-	
+		f. 508.800,-
Resteert		f. 182.600,-

Dekking komt uit:

- * Sponsoraktie
- * Zelfwerkzaamheid
- * Bylandtstichting
- * Zuid-Hollandse Milieufederatie
- * IVN
- * WNF
- * Van der Mandelestichting
- * Gemeente Obl.

ook de media erbij. Ook via de jaarlijkse oeverloop waarmee in 1990 was gestart vroegen werd de aandacht gevestigd op de bedreigingen en ontwikkelkansen van de natuurwaarde van de oevers van de Hoeksche Waard. We kwamen uiteindelijk in gesprek met de gemeente, wethouder Hitzert, en vroegen ons de kans te geven om een plan te maken om de inmiddels door vandalisme geteisterde zalmvisserij te herbestemmen als natuurbezoekerscentrum. HWL zou in die tussentijd ook acties ondernemen om verder verval tegen te gaan. De gemeente was heel sceptisch omdat HWL geen cent had, maar we kregen toch de kans."

Droomstart

Er werd dankzij de vele deskundigheid in de vereniging een goed doortimmerd projectplan in elkaar gezet, met een investering van fl. 691.000 (= € 314.000) die zou moeten worden opgebracht door subsidie, bijdragen uit fondsen en sponsoring in natura en geld. HWL zou slechts een klein bedrag kunnen leveren en vooral veel uren zelfwerkzaamheid moeten leveren. Voor HWL waren dat natuurlijk duizelingwekkende getallen, want de bezittingen van HWL bedroegen in 1992 slechts fl. 33.000 en de belangrijkste inkomstenbron was fl. 21.000 uit contributies van ca. 800 leden. Binnen bestuur en ledenvergaderingen leverde dit toch wel discussie op of dit was op te brengen. Voorzitter Joost Kievit en secretaris John Bakker stapten met het plan als eerste naar de provincie, waar we een onderhoud hadden aangevraagd met een ambtenaar en het plan werd gepresenteerd. "Daar was men zo enthousiast dat zij binnen een

uurtje uit diverse potjes een totaal ca. fl. 200.000 kon toezeggen. Dat was natuurlijk een droomstart."

Intussen waren vrijwilligers van HWL ook bezig met opruimacties en knotwerkzaamheden rond Klein Profijt die met veel publiciteit worden omgeven. Dit leverde heel veel sympathie op en van alle kanten, van bedrijven, particulieren, maar ook van de families die vroeger woonden op Klein Profijt, kregen we toezeggingen om te helpen in geld of werk of materialen. De gemeente Oud-Beijerland ging nu ook in het plan geloven.

HWL kreeg dankzij de vele steun toezeggingen de financiering rond. Alleen de grondverwerving was nog een obstakel. Gemeente en HWL vonden elkaar door het bedrijf Masterfoods - nu Mars - er bij te betrekken. Masterfoods (voorheen Koen Visser), dat verhuisde van de haven in Oud-Beijerland naar de De Bosschen, had als beleid maatschappelijk iets terug te doen bij haar vestigingen. Masterfoods werd bereid gevonden Klein Profijt van de gemeente te kopen en met HWL een erfpachtovereenkomst aan te gaan voor een periode van 35 jaar voor het symbolische bedrag van één gulden per jaar. Daarmee was - nog wel onder diverse voorbehouden - het plan rond en kon de Algemene Ledenvergadering op 23 februari 1994 - toen nog bijeen in het toenmalige natuurbezoekers centrum in Numansdorp - instemmen met het plan en machtigde het bestuur tot het afsluiten van een hypotheek van fl. 50.000.

In de volgende editie: bouw- en ingebruikname

Joop's PRIKBORD

deadlines kopij inleveren!

30 april (zomernummer)

31 juli (herfstnummer)

30 oktober (winternummer)

Voor de meest recente informatie kijken op
www.hwl.nl

Za 4 april
Vrijwilligersdag!!

Bedankt voor alles,
Karin!

Zaterdag 7 maart Wintervogels en Erfgoed in Oeverlanden
13.30-16.00 uur
Parkeerplaats Buitendijk 1, Strijensas (nabij 't Veerhuis)

Donderdag 12 maart Algemene Ledenvergadering
20.00 uur
NBC Klein Profijt, Zalmpad 11, 3261 MD Oud Beijerland

Zaterdag 21 maart Lentewandeling, met bezoek lammetjes en kaasmakerij
14.00-16.00 uur
Kerkplein Westmaas
Aanmelden via excursies@hwl.nl

Zaterdag 4 april Vrijwilligersdag
Inloop vanaf 14.00 uur
NLC, Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp.
De vrijwilligers krijgen een uitnodiging via hun werkgroep coördinator

Paasmaandag 13 april Paaswandeling, met afsluitend eieren zoeken voor de kleintjes (tot 8 jaar)
13.30-16.00 uur
NBC Klein Profijt, Zalmpad 11, 3261 MD Oud Beijerland

Zondag 19 april Wandel- en vogelexcursie in Oudeland van Strijen
11.00-13.00 uur
Parkeerterrein achter verzorgingshuis Grote Weide, Grote Weel 1, 3291 DA Strijen

Zaterdag 9 mei Water- en weidevogels in polder Groot Koninkrijk en Mijlbos
13.30-16.00 uur
Parkeerterrein Mijlbos/Nieuwlandse bos, achter Molendijk 67, 3295 LD 's-Gravendeel

Donderdag 21 mei Dauwtrappen op Hemelsvaartdag
05.00 uur
Einde Boonsweg, Heinenoord
Aanmelden via excursies@hwl.nl (incl. ontbijt) leden € 7.50, niet leden € 12,50

Zaterdag 6 juni Orchideeën kijken in de Argusvlinder
14.00-16.00 uur
Parkeerterrein bij de molen, Molendijk 2, 3297 LC Puttershoek
Aanmelden via excursies@hwl.nl

Vrijdag 19 juni Nationale Nachtvlied Nacht
Vanaf 22.30 uur
NBC Klein Profijt, Zalmpad 11, 3261 MD Oud Beijerland

Zondag 21 juni Midzomeravondwandeling in de Oeverlanden
20.30-23.00 uur
Grote parkeerplaats bij Buitendijk, vanuit Sas voorbij einde Wielweg/Schenkeldijk te Strijen
Aanmelden via excursies@hwl.nl

Zondag 13 september Bezoek molen De Lelie en Argusvlinder
14.00-16.00 uur
Parkeerterrein bij de molen, Molendijk 2, 3297 LC Puttershoek
Gratis, i.v.m. Open Monumentendag

Zaterdag 26 september FruitSapdag
Details volgen

Zaterdag 10 oktober Ontdek Westmaas
14.00-16.00 uur
Kerkplein, Westmaas

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijenkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijenkorf.nl/

QUADRAAT
QUALITY PRINTING

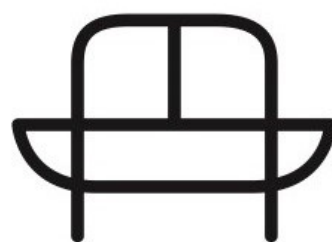
- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Jan van der Heijdenstraat 25 | 3261 LE Oud-Beijerland | t 0186 61 72 33 | e info@quadraat.nl

HW
werkt!
Werk voor iedereen

DOMINIKQ
MEUBELSTOFFEERDERIJ

Oostdijk 187 - 3261 KE - OUD-BEIJERLAND
0186 - 621 430 - www.dominikq.nl

Spreek online af bij kapsalon **Capili** en kies je eigen korting

Kijk op www.Capili.nl

X Capili

hart
voor **REGELEN**

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313
Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Neem nú een
abonnement

Dichtbij
af te halen

Mét verrassende
recepten!

Welkom bij de boer!

Kijk op onze site
voor het actuele
programma.

Geniet wekelijks van biologische groenten, fruit,
aardappelen en speltpasta van boerderij Landzicht.

Landzicht biologisch
groentenabonnement.nl
Boerderij Landzicht
Mees en Ageeth Visser
Broekseweg 2a, 3291 LA Strijen
info@groentenabonnement.nl
www.groentenabonnement.nl

waardzegger

Kies voor biodiversiteit in úw Hoeksche Waard!